

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Služba za kulturno dediščino
Območna enota Maribor

STROKOVNE PODLAGE ZA RAZGLASITEV KULTURNIH SPOMENIKOV LOKALNEGA POMENA ZA OBČINO TURNIŠČE

Maribor: december 2017

**Vodja OE:
Srečko Štajnbaher, prof.**

STROKOVNE PODLAGE ZA RAZGLASITEV KULTURNIH SPOMENIKOV LOKALNEGA POMENA ZA OBČINO TURNIŠČE

Kulturno dediščino predstavljajo območja in kompleksi, grajeni ali drugače oblikovani objekti, predmeti ali skupine predmetov oziroma ohranjena materialna dela kot rezultat ustvarjalnosti človeka in njegovih različnih dejavnosti, družbenega razvoja in dogajanj, značilnih za posamezna obdobja v slovenskem in širšem prostoru, katerih varstvo je zaradi njihovega zgodovinskega, kulturnega in civilizacijskega pomena v javnem interesu. Dediščina, katere značilnosti so po strokovnih merilih posebnega pomena za ožje in širše lokalno okolje, lahko dobi status spomenika lokalnega pomena.

Spomeniki so posamezni premični in nepremični predmeti, njihove zbirke, stavbe, naselja ali njihovi deli ter območja. Po svojih lastnostih so predvsem:

- **arheološka najdišča** so originalni kraji deponiranja arheoloških ostalin, to je stvari in vsakršnih sledov človekovega delovanja iz preteklih obdobj, ki so identificirani z ustreznimi strokovnimi postopki;

- **stavbe** so eno- ali večprostorni grajeni objekti s streho. So odraz in primer stopenj gospodarskega, kulturnega, socialnega, političnega, tehnološkega in verskega razvoja. Ločimo gospodarsko/proizvodne, javne, poslovne in stanovanjske stavbe, ki spadajo v okvir profanih stavb, ter sakralne stavbe, ki so v osnovi namenjene bogoslužju;

- **parki in vrtovi** so deli odprtega prostora, oblikovani v razmerju med grajenimi ali oblikovanimi objekti, rastlinjem, vodo in reliefom. V to vrst sodijo tudi drevoredi, alpinetumi, gaji, rozariji, skalnjaki, zeliščni vrtovi in druge vrtnoarhitekturne ureditve (ureditve javnih prostorov);

- **stavbe s parki ali vrtovi** so enovite celote oblikovanega odprtega prostora in grajenih objektov. Ločimo profane stavbe s parki ali z vrtovi (dvorec s parkom ali z vrtom, grad s parkom ali z vrtom, zdravilišče) in sakralne stavbe s parki ali z vrtovi;

- **spominski objekti ali kraji** so grajeni ali oblikovani objekti in prostori izražanja spoštovanja ter spominjanja na neko osebo, dejavnost, dejstvo, dogodek. Ločimo domove pomembnih osebnosti, znamenja, objekte in kraje mrtvih, kraje zgodovinskih dogodkov, preproste vojaške objekte, kraje spominjanja na človeško poselitev ali dejavnost;

- **drugi objekti in naprave** so grajeni objekti ali večji predmeti iz več sestavljenih delov in služijo tistim človeškim potrebam, ki niso bivanje ali opravljanje dejavnosti v stavbi. So odraz in primer stopenj gospodarskega, kulturnega, političnega in tehnološkega razvoja. Ločimo delovne naprave, industrijske/gospodarske objekte, kulturne in vadbene objekte, objekte transportne infrastrukture, objekte urbane opreme, signalne ter merilne naprave in objekte ter zidove in jarke;

- **naselja in njihovi deli** so prostori trajne človeške poselitve, združujejo bivališča z javnimi objekti, prostori in funkcijami. Obsegajo podeželska (zaselek, vas), trška in mestna naselja, njihove dele (trg, četrt, kolonija, ulica) ter druga območja poselitve skupaj s pripadajočimi zemljišči;

- **kulturna krajina** je del odrtega prostora z naravnimi in grajenimi ali oblikovanimi sestavinami, katerega strukturo, razvoj in rabo pretežno določajo

človekovi posegi in dejavnosti. Glede na strukturne značilnosti ločimo kmetijske krajine, poseljene krajine in zgodovinske krajine.

- **ostalo** je zvrst, v katero sodi nepremična kulturna dediščina, ki je ni mogoče uvrstiti v nobeno od naštetih zvrsti

Strokovne podlage obsegajo:

- identifikacijo spomenika;
- opis lastnosti, ki utemeljujejo razglasitev za spomenik;
- varstveni režim spomenika;
- vplivno območje, pri čemer so upoštevane zgodovinske, funkcionalne in vizualne lastnosti ter pomen spomenika.

Meje območij kulturnih spomenikov in njihovih vplivnih območij so vrisane na digitalnem katastrskem načrtu v merilih 1:1000 in 1:2880, prav tako so prikazane v preglednem katastrskem načrtu v merilu 1:5000.

Strokovne podlage so pripravili:

Dean Damjanović, konservatorski svetovalec

Nataša Kiš, višja konservatorica

Andrej Magdič, višji konservator

Ljiljana Medved, konservatorska svetovalka

Srečko Štajnbaher, vodja območne enote

KAZALO VSEBINE

Arheološka najdišča	5
Gomilica – Eneolitska naselbina Peščare	5
Nedelica – Rimska cesta	6
Stavbe	7
Nedelica – Domačija Nedelica 24	7
Renkovci – Domačija Šomen	9
Turnišče – Cerkev Marijinega vnebovzetja	11
Turnišče – Cerkev sv. Marije	14
Turnišče – Domačija Polanšček	16
Spominski objekti ali kraji	18
Nedelica – Kip Marije	18
Nedelica – Rojstna hiša Štefana Kovača	19
Turnišče – Znamenje sv. Janeza Nepomuka	20
Turnišče – Znamenje s Trpečim Kristusom	21

Arheološka najdišča

EŠD:	1108
Ime enote:	Gomilica – Eneolitska naselbina Peščare
Lokacija:	parc. št.: 1055, 1056, 1057, 1058, 1059, 1060/1, 1060/2, 1061, 1062, 1063, 1064, 1065, 1066, 1067, 1068, 1069, 1070, 1071, 1073, 1074, 1075, 1076, 1077, 1078, 1079, 1080, 1081, 1082, 1083, 1084, 1085, 1086, 1087, 1088, 1089, 1090, 1091, 1092, 1093, 1094/1, 1094/2, 1095/1, 1095/2, 1096, 1097, 1098, 1099, 1100, 1101, 1102, 1103, 1104, 1105, 1452, 1453, 1454, 1455, 1456, 1457, 1458, 1459, 1460, 1461, 1462, 1463, 1464, 1465, 1466, 1467, 1468, 1469, 1470, 1471, 1472, 1473, 1474, 1475, 1476, 1477, 1478, 1479, 1480, 1481, 1482, 1483, 1485, 1486, 1487, 1488/1, 1488/2, 1488/3, 1489/1, 1489/2, 1486/3, 1490/1, 1490/2, 1491, 1492, 1493, 1494, 1495, 1496, 1497, 1498, 1499, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508, 1509, 1510, 1546, 1548, 1549, 1550, 1551, 1553, 1554, 1558, 1561, 1562, 1565/1, 1565/2, 1566, 1569, 1570, 1573, 1574, 1575, 1577, 1578, 1581; vse k.o. Gomilica
Utemeljitev razglasitve:	Na rahlo vzvišenem zemljišču, zahodno od ceste Nedelica-Brezovica, velikem ok. 100 x 100 metrov, so njive z ledinskim imenom Peščare. Prostor obdajajo sledovi strug nekdanjih potokov. Na njivah so leta 1987 arheologi muzeja v Murski Soboti z arheološkim testnim izkopom odkrili obstoj naselbine iz bakrene dobe. Arheološke ostaline se nahajajo tik pod površino in segajo od 45 do 70 globoko. Prostor bakrenodobnega naselbinskega kompleksa pa zajema tudi sosednje njive z ledinskim imenom Sela, kjer so bili ob terenskem pregledu najdeni številni odlomki bakrenodobne lončenine. Območje bakrenodobne naselbine predstavlja originalen vir arheoloških znanstvenih podatkov, pomembnih za razumevanje prazgodovinske poselitve nižinskega dela Prekmurja, kar predstavlja pomembno sredstvo za krepitev lokalne kulturne identitete.
Opis varstvenega režima:	Varstveni režim določa: - varovanje arheoloških ostalin v zemljiščih kot sestavnega dela kulturne identitete kraja in kot sredstva za znanstveno proučevanje človekove preteklosti; - v zemljišča se posega le izjemoma in sicer v procesu znanstvenega proučevanja in/ali v primeru druge javne koristi, če so izčrpane vse druge prostorske možnosti umestitve objektov javnega interesa. V takšnem primeru je potrebno zagotoviti predhodno zaščitno izkopavanje z znanstveno obdelavo najdiščnega arhiva; - v primeru odkritja kvalitetno ohranjenih in za širši prostor kulturno izpovednih ostalin, je le-te potrebno predstaviti javnosti »in situ« in jih primerno vključiti v okolje ter v turistično promocijo kraja.
Merilo:	M = 1:2880

EŠD:	9652
Ime enote:	Nedelica – Rimska cesta
Lokacija:	parc. št.: 1867, 1869, 1870, 1871, 1872, 1873, 1874, 1875, 1876, 1877, 1878; vse k.o. Nedelica
Utemeljitev razglasitve:	V gozdičku jugozahodno od Nedelice je v dolžini 75 metrov ohranjen nasip rimske ceste z obcestnima jarkoma, nadregionalno pomembne ceste Poetovio-Savaria. V nadaljevanju ceste proti severovzhodu je na njivskih površinah nasip razoran, smer ceste pa je vidna v obliki 10 metrov širokega pasu raznesenega gramoza, ostanka cestišča. Rimska cesta, predvsem ohranjen cestni nasip z jarki v gozdu, predstavlja markantni element historične krajine in je pomemben vir arheoloških znanstvenih podatkov, kar predstavlja pomembno sredstvo za krepitev lokalne kulturne identitete.
Opis varstvenega režima:	<p>Varstveni režim določa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - varovanje arheoloških ostalin v zemljiščih kot sestavnega dela kulturne identitete kraja in kot sredstva za znanstveno proučevanje človekove preteklosti; - z gozdom se gospodari na tradicionalen način. Panjev na prostoru rimske ceste in obcestnih jarkov ni dovoljeno ruvati; - s kmetijskimi površinami se gospodari na tradicionalen način; - v zemljišča se posega le izjemoma in sicer v procesu znanstvenega proučevanja in/ali v primeru druge javne koristi, če so izčrpane vse druge prostorske možnosti umestitve objektov javnega interesa. V takšnem primeru je potrebno zagotoviti predhodno zaščitno izkopavanje s znanstveno obdelavo najdiščnega arhiva; - v primeru odkritja kvalitetno ohranjenih in za širši prostor kulturno izpovednih ostalin, je le-te potrebno predstaviti javnosti »in situ« in jih primerno vključiti v okolje ter v turistično promocijo kraja.
Merilo:	M = 1:2880

Stavbe

EŠD: **26809**

Ime enote: **Nedelica – Domačija Nedelica 24**

Lokacija: parc. št.: 1270, k.o. Nedelica

Utemeljitev razglasitve:

Zidana prekmurska domačija, krita z opečno dvokapno streho, se nahaja jugovzhodno od jedra vasi, ob potoku Kopanje. Tvori značilno tlorisno obliko »v ključ«, pri čemer bivalnemu traktu, lociranim vzdolž vaške ceste, sledi pod pravim kotom prizidan gospodarski del. Ločeno stoji koruznjak. Dvorišče proti cesti zapira originalna, delno kovana ograja. Domačija ima v ometu oblikovano letnico gradnje 1927, in sicer v čelu stanovanjskega dela ter na glavni cestni fasadi.

Ločeni vhodi v posamezne funkcionalne enote domačije so z dvoriščne strani. Vhod v bivalni del je pod širokim strešnim napuščem, čez celostranski, odprt hodnik, poudarjen z zidanimi stebri in balustrado. Tradicionalni bivalni tloris predstavlja osrednja podolžna veža, iz katere je desno *velka iža*, naravnost kuhinja in *mala iža*, levo sta klet in *granar* (kašča).

Tudi gospodarski krak poudarjata dva izstopajoča zidana stebra, ki podpirata dvokapno streho in nakazujeta vhod v *gümlö* (senik). Desno od *gümla* je hlev, levo pa svinjak, ki skupaj s suhim lesenim straniščem zaključuje gospodarski del.

Domačija predstavlja izvirno, ambiciozno zasnovano celoto, kot so jo zgradili prvi lastniki po povratku iz Amerike. Še zlasti jo odlikujejo originalna notranjščina, večina primarnega stavbnega pohištva (razen oken na cestnih fasadah), prvotna notranja oprema, bogata fasadna profilacija ter pristni domačijski ambient.

Opis varstvenega režima:

Za spomenik velja varstveni režim, ki določa varovanje vseh zgodovinskih, kulturnih, etnoloških, krajinskih, arhitekturnih, likovnih in drugih vrednot v celoti, njihovi izvirnosti in neokrnjenosti:

- tlorisna in višinska zasnova (gabariti),
- gradivo (gradbeni material) in konstrukcijska zasnova,
- oblikovanost zunanjščine (členitev fasad, oblika in naklon strešin, kritina, fasadni detajli, originalne barve),
- funkcionalna zasnova notranjščine in pripadajočega zunanjega prostora,
- originalno stavbno pohištvo in notranja oprema,
- likovni in dekorativni detajli notranjščine in zunanjščine
- komunikacijska in infrastrukturna navezava na okolico,
- pojavnost, vedute in nepozidano okolje
  - spodbujanje trajnostne uporabe spomenika, to je uporabe spomenika na način in v obsegu, ki dolgoročno ne povzroča izgube njegove kulturne lastnosti,
- spodbujanje dejavnosti in ravnanj, ki ohranjajo kulturne, socialne, gospodarske, znanstvene, izobraževalne in druge pomene

- spomenika,
- ohranjanje lastnosti in družbenega pomena spomenika ter njegove materialne substance,
  - ohranjanje »varovanih sestavin spomenika«
  - dovoljeni so posegi v spomenik, ki upoštevajo in trajno ohranjajo njegove varovane vrednote,
  - dovoljeni so posegi, ki omogočajo vzpostavitev trajnih gospodarskih temeljev za ohranitev spomenika ob spoštovanju njegove posebne narave in družbenega pomena,

Merilo:

M = 1:2500

EŠD: **1167**

Ime enote: **Renkovci – Domačija Šomen**

Hišna številka: Renkovci 91

Lokacija: parc. št.: 954, južni del 955, k.o. Renkovci

Utemeljitev razglasitve:

Iz opeke zidana prekmurska domačija se nahaja ob glavni komunikaciji v središču obcestne vasi. Stanovanjski in gospodarski prostori tvorijo osnovno tlorisno zasnovo v L, pri čemer je h gospodarskemu delu na zadnji strani dodan še manjši prizidek. Stanovanjski del je s čelom orientiran pravokotno na cesto, celotna domačija pa se nahaja pod skupno opečno streho, ki jo členita požarni zidec in izstopajoča strešica vhodne lope bivalnega dela. Zunanjščino stanovanjskega kraka označuje bogata fasadna profilacija, s stebri poudarjena vhodna lopa ter gank z rezljano leseno ograjo in leseno dekoracijo pod napuščem. Tudi nad fasadnimi odprtinami gospodarskega dela so izdelani opečni dekorativni poudarki. Tlorisna razporeditev notranjščine je tradicionalna: stanovanjskemu delu, kjer je v glavnem bivalnem prostoru stara krušna peč, sledi gospodarski del s plitko kletjo in hlevom. V L kraku se nahaja »gümlo«, krajni del le tega prekriva ostrešje, podprto s šestimi, lepo oblikovanimi zidanimi stebri. Prostor je delno zaprt z lesenim opažem. Izvirno, vendar dotrajano stavbno pohištvo domačije je bilo v sklopu celovite obnove zunanjščine, v letih 2011 do 2014, izdelalo na novo, po originalnih vzorih. Istočasno je bila po obstoječih originalih na novo izdelana tudi vsa dotrajana, maltasta fasadna dekoracija.

Domačijski kompleks je primer načrtne, ambiciozno zasnovane kmečke arhitekture z začetka 20. stoletja, ki je nekoč predstavljala eno najpomembnejših kmetij v vasi. Z uspešno obnovo se je ohranila enovita stavbna masa, arhitekturni detajli ter etnološki poudarki, ki razkrivajo način življenja preteklega časa, hkrati pa značilno dovetnost takratnega kmečkega prebivalstva za skladne oblike in likovne detajle bivalnega okolja.

Opis varstvenega režima:

Za spomenik velja varstveni režim, ki določa varovanje vseh zgodovinskih, kulturnih, etnoloških, krajinskih, arhitekturnih, likovnih in drugih vrednot v celoti, njihovi izvornosti in neokrnjenosti:

- tlorisna in višinska zasnova (gabariti),
- gradivo (gradbeni material) in konstrukcijska zasnova,
- oblikovanost zunanjščine (členitev fasad, oblika in naklon strešin, kritina, fasadni detajli, originalne barve),
- funkcionalna zasnova notranjščine in pripadajočega zunanjega prostora,
- originalne oblike in materiali stavbnega pohištva in notranje opreme,
- likovni in dekorativni detajli notranjščine in zunanjščine
- komunikacijska in infrastrukturna navezava na okolico,
- pojavnost, vedute in nepozidano okolje
- spodbujanje trajnostne uporabe spomenika, to je uporabe spomenika na način in v obsegu, ki dolgoročno ne povzroča

- izgube njegove kulturne lastnosti,
- spodbujanje dejavnosti in ravnanj, ki ohranjajo kulturne, socialne, gospodarske, znanstvene, izobraževalne in druge pomene spomenika,
  - ohranjanje lastnosti in družbenega pomena spomenika ter njegove materialne substance,
  - ohranjanje »varovanih sestavin spomenika«
  - dovoljeni so posegi v spomenik, ki upoštevajo in trajno ohranjajo njegove varovane vrednote,
    - dovoljeni so posegi, ki omogočajo vzpostavitev trajnih gospodarskih temeljev za ohranitev spomenika ob spoštovanju njegove posebne narave in družbenega pomena,

Merilo:

M = 1:2500

EŠD:	791
Ime enote:	Turnišče – Cerkev Marijinega vnebovzetja
Lokacija:	severni del parc. št.: 1659 k.o. Turnišče
Utemeljitev razglasitve:	<p>Stara romansko gotska cerkev Marijinega vnebovzetja, h kateri so leta 1914 prislonili veliko Marijino cerkve, se nahaja ob južnem robu naselja Turnišče, v neposredni bližini pokopališča in župnišča. Sestavljajo jo starejši romansko gotski prezbitarij in kasnejša gotska ladja z vhodno lopo nekdanjega zahodnega zvonika ter v baroku povečana zakristija.</p> <p>Tloris cerkve je rezultat dveh gradbenih faz. Prvo, romansko fazo iz druge četrtine 13. stoletja predstavlja vzhodni del s prezbitarijem, ki je nekoč tvoril samostojno romansko cerkev. Ta romanska cerkev je imela majhno pravokotno ladjo z ravnim stropom in polkrožno apsidno z obokano polkupolo. V zadnji četrtini 14. stoletja je bila romanska cerkva predelana in križnobreasto obokana ter spremenjena v gotski prezbitarij večje gotske ladje, ki je bila prizidana k nekdanji romanski cerkvi. Veliki gotski cerkvi so prizidali še zvonik in zakristijo. Zvonika danes ni več, ohranjena je le zvonica. Gradnjo gotske cerkve z zahodnim zvonikom in zakristijo ter preoblikovanje romanske cerkve v gotski prezbitarij je izvedla delavnica Janeza Aquile iz Radgone. V obdobju baroka so povečali zakristijo, dodane so bile poševno vrezane okenske odprtine, ladja je bila na novo obokana, na novo je bila izdelana tudi notranja oprema. V 19. stoletju je cerkev dobila nov zvonik. Današnji kasetiran strop je določila madžarska spomeniška služba leta 1943, po odstranitvi baročnega oboka. Omeniti velja ohranjena kamnita gotska oltarna nastavka v severnem in južnem kotu ladje. Na severnem so vidni ostanki gotske poslikave. Omembe vredne so tudi kamnite konzole nekdanje gosposke empore na vzhodni strani ladje in dve grobnici – v prezbitariju in v ladji.</p> <p>Stara turniška cerkev je pomembna predvsem zaradi kvalitetnih fresk, ki so ohranjene v več plasteh. Najstarejše freske iz prve polovice 14. stoletja so v apsidi, zelo kvalitetne pa so freske z legendo Ladislava I. iz leta 1389, ki se nahajajo v severnem delu ladje in jih stroka pripisuje delavnici Janeza Aquile.</p> <p>Po svoji starosti, arhitekturi in freskah predstavlja stara turniška cerkev izjemen kulturni spomenik tudi izven meja Slovenije.</p>
Opis varstvenega režima:	<p>Za spomenik velja varstveni režim, ki določa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - varovanje kulturnih, arhitekturnih, umetnostnozgodovinskih krajinskih in ambientalnih, likovnih in drugih vrednot v njihovi celoti, izvirnosti in neokrnjenosti ter varovanje vseh vedut na spomenik; - podrejanje vsake rabe in vseh posegov v spomenik ohranjanju in varovanju spomeniških lastnosti; - strokovno vzdrževanje in obnavljanje vseh neokrnjenih prvin arhitekture po načelu ohranjanja izvirne tlorisne in višinske zasnove (gabaritov), gradiva (gradbenih in drugih materialov), konstrukcijske zasnove, oblikovanosti zunanjsčine (členitev fasad, oblika in naklon strešin, kritina, barve fasad, fasadni detajli, originalne oblike in materiali stavbnega pohištva) lege, pojavnosti in vedute

(komunikacijska in infrastrukturna navezava na okolico), funkcionalne zasnove notranjščine, notranje opreme, poslikav, okrasja, likovnih in dekorativnih detajlov notranjščine in zunanjščine;

- prepoved vseh posegov v zaščiteni namembnost, tlorise, gabarite objekta, razen vzdrževalnih posegov, ki jih s predhodnim pisnim kulturnovarstvenim soglasjem odobri pristojni zavod;
- omogočanje predstavitve celote in posameznih zaščiteneh elementov ter dostopnost javnosti v meri, ki ne ogroža varovanja spomenika in ne moti v njem odvijajoče se dejavnosti;
- za spomenik je prepovedano postavljati nosilce infrastrukture in reklam, razen v primerih soglasja zavoda;
- varovanje arheoloških ostalin v objektu in na zemljiščih kot gradiva za znanstveno proučevanje;
- v zemljišča se posega izključno ob predhodno opravljenih arheoloških raziskavah. Ob posegih v objekt je potrebno izvajati arheološko raziskavo - strukturni pregled in stavbno analizo;
- raziskava iz zgornje točke se zaključi z obdelavo najdiščnega arhiva na način in v obliki, ki bo uporabna za nadaljnje projektiranje;
- v primeru odkritja kvalitetno ohranjenih in za širši prostor kulturno izpovednih ostalin, je le-te potrebno predstaviti javnosti »in situ«, njihovo ureditev pa primerno vključiti v objekt in njegovo okolje, z namenom krepitve lokalne kulturne identitete in turistične promocije kraja.
- spodbujanje trajnostne uporabe spomenika, to je uporabe spomenika na način in v obsegu, ki dolgoročno ne povzroča izgube njegove kulturne lastnosti,
- spodbujanje dejavnosti in ravnanj, ki ohranjajo kulturne, socialne, gospodarske, znanstvene, izobraževalne in druge pomene spomenika,
- ohranjanje lastnosti in družbenega pomena spomenika ter njegove materialne substance,
- ohranjanje »varovanih sestavin spomenika«
- dovoljeni so posegi v spomenik, ki upoštevajo in trajno ohranjajo njegove varovane vrednote,
- dovoljeni so posegi, ki omogočajo vzpostavitev trajnih gospodarskih temeljev za ohranitev spomenika ob spoštovanju njegove posebne narave in družbenega pomena,

Opis vplivnega območja:

parc. št.: 1651/2, 1654/1, 1654/2, 1656, 1657/2, 1657/3, 1657/4, 1657/5, 1658, 1659 južni del, 1660, 1661, 1662, 1663, 1664/1, 1665/1, 1666/2, 1666/3, 1666/4, 1667, 1668, 1669/1, 1670/1, 1671/1, 1671/2, 1671/3, 1671/4, 1671/5, 1671/6, 1671/7, 1672/1, 1672/3, 1672/4, 1672/5, 1672/6, 1672/7, 1672/8, 1672/10, 1672/11, 1672/12, 1673, 1674, 1676/1, 1676/2, 1677, 1678/1, 1687/2, 1679, 1680, 1681, 1682, 1683, 1684, 1686/3, 1686/4, 1686/5, 1686/6, 1687/1, 1687/2, 1688/1, 1688/2, 1689, 1690, 1691, 1692, 1693/1, 1713/1, 1713/2, 1714, 1715, 1716, 1717, 1718, 1719, 1720, 1721, 1722, 1723/3, 1723/4, 1723/5, 1723/6, 1723/7, 1724/2, 1725/1, 1725/2, 1726/1, 1726/2, 1727, 1728, 1729/1, 1729/3, 1729/4, 1730/1, 1730/2, 1730/3, 1731/1, 1731/2, 1731/3, 1732/1, 1732/2, 1732/3, 1742/1, 1742/2, 1742/3,

1742/5, 1743/1, 1743/2, 1744, 1745, 1746, 1747, 1748, 1749, 1750,
1751, 1752, 1753/1, 1753/2, 1753/3, 1753/4, 1754, 4346/11, 4346/14,
5171, 5172/1, 5172/2, 5172/3, 5173, 5174, 5175, 5176, 5177, 5178,
5179, 5243, 5244, 5245, 5246, 5247, 5248, 5249, 5250, 5251, 5252,
5253, 5254, 5255, 5256, 5257, 5258, 5259, 5260, 5261, 5262 k.o
Turnišče

Opis varstvenega
režima za vplivno
območje:

V vplivnem območju spomenika ni dovoljena gradnja objektov in
izvajanje posegov, ki bi lahko imeli neposreden ali posreden
negativni vpliv na zaščitene funkcionalne in vizualne elemente
spomenika.

Merilo:

1 : 2500

EŠD:	4995
Ime enote:	Turnišče – Cerkev sv. Marije
Lokacija:	južni del parc. št.: 1659 k.o Turnišče
Utemeljitev razglasitve:	<p>Velika Marijina cerkev, ki je bila leta 1914 prizidana k stari romansko gotski cerkvi Marijinega vnebovzetja, se nahaja ob južnem robu naselja Turnišče, v neposredni bližini pokopališča in župnišča. Leta 1914 se je namreč ob podpori beltinškega grofa Avgusta Zichyja in po načrtih dunajskega arhitekta Maxa Ferstela pričela gradnja velike triladijske bazilike v armiranem betonu, ki predstavlja eno prvih takšnih konstrukcij v tem delu Evrope. Nova cerkev je triladijska slojna bazilika s slopnimi arkadami in odprtim ostrešjem. Njena zasnova se kaže tudi na zunanjsčini z bazilikalno višjo ladjo in polkrožno zaključenimi apsidami na vzhodu. Notranja oprema je bila premeščene iz stare cerkve. Trije oltarji in figure svetnic v prezbiteriju, za katere domnevamo, da so z dveh stranskih oltarjev iz stare cerkve, so očitno nastali v neki madžarski delavnici sredi 18. stoletja. Iz stare cerkve je tudi lesena baročna prižnica.</p> <p>Cerkev sv. Marije tvori skupaj s staro cerkvijo izjemno kvaliteten in dragocen ansambel, v katerem se prepletata staro in novo, za kar gre zahvala predvsem težnjam, ki so postale močnejše proti koncu 19. stoletja in zaradi katerih stare cerkve niso porušili.</p>
Opis varstvenega režima:	<p>Za spomenik velja varstveni režim, ki določa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - varovanje kulturnih, arhitekturnih, umetnostnozgodovinskih krajinskih in ambientalnih, likovnih in drugih vrednot v njihovi celoti, izvirnosti in neokrnjenosti ter varovanje vseh vedut na spomenik; - podrejanje vsake rabe in vseh posegov v spomenik ohranjanju in varovanju spomeniških lastnosti; - strokovno vzdrževanje in obnavljanje vseh neokrnjenih prvin arhitekture po načelu ohranjanja izvirne tlorisne in višinske zasnove (gabaritov), gradiva (gradbenih in drugih materialov), konstrukcijske zasnove, oblikovanosti zunanjsčine (členitev fasad, oblika in naklon strešin, kritina, barve fasad, fasadni detajli, originalne oblike in materiali stavbnega pohištva) lege, pojavnosti in vedute (komunikacijska in infrastrukturna navezava na okolico), funkcionalne zasnove notranjsčine, notranje opreme, poslikav, okrasja, likovnih in dekorativnih detajlov notranjsčine in zunanjsčine; - prepoved vseh posegov v zaščiteno namembnost, tlorise, gabarite objekta, razen vzdrževalnih posegov, ki jih s predhodnim pisnim kulturnovarstvenim soglasjem odobri pristojni zavod; - omogočanje predstavitve celote in posameznih zaščiteneh elementov ter dostopnost javnosti v meri, ki ne ogroža varovanja spomenika in ne moti v njem odvijajoče se dejavnosti; - za spomenik je prepovedano postavljati nosilce infrastrukture in reklam, razen v primerih soglasja zavoda; - varovanje arheoloških ostalin v objektu in na zemljiščih kot

- gradiva za znanstveno proučevanje;
- v zemljišča se posega izključno ob predhodno opravljenih arheoloških raziskavah. Ob posegih v objekt je potrebno izvajati arheološko raziskavo - strukturni pregled in stavbno analizo;
- raziskava iz zgornje točke se zaključi z obdelavo najdiščnega arhiva na način in v obliki, ki bo uporabna za nadaljnje projektiranje;
- v primeru odkritja kvalitetno ohranjenih in za širši prostor kulturno izpovednih ostalin, je le-te potrebno predstaviti javnosti »in situ«, njihovo ureditev pa primerno vključiti v objekt in njegovo okolje, z namenom krepitev lokalne kulturne identitete in turistične promocije kraja.
- spodbujanje trajnostne uporabe spomenika, to je uporabe spomenika na način in v obsegu, ki dolgoročno ne povzroča izgube njegove kulturne lastnosti,
- spodbujanje dejavnosti in ravnanj, ki ohranjajo kulturne, socialne, gospodarske, znanstvene, izobraževalne in druge pomene spomenika,
- ohranjanje lastnosti in družbenega pomena spomenika ter njegove materialne substance,
- ohranjanje »varovanih sestavin spomenika«
- dovoljeni so posegi v spomenik, ki upoštevajo in trajno ohranjajo njegove varovane vrednote, dovoljeni so posegi, ki omogočajo vzpostavitev trajnih gospodarskih temeljev za ohranitev spomenika ob spoštovanju njegove posebne narave in družbenega pomena,

Opis vplivnega območja:

parc. št.: 1651/2, 1654/1, 1654/2, 1656, 1657/2, 1657/3, 1657/4, 1657/5, 1658, 1659 severni del, 1660, 1661, 1662, 1663, 1664/1, 1665/1, 1666/2, 1666/3, 1666/4, 1667, 1668, 1669/1, 1670/1, 1671/1, 1671/2, 1671/3, 1671/4, 1671/5, 1671/6, 1671/7, 1672/1, 1672/3, 1672/4, 1672/5, 1672/6, 1672/7, 1672/8, 1672/10, 1672/11, 1672/12, 1673, 1674, 1676/1, 1676/2, 1677, 1678/1, 1687/2, 1679, 1680, 1681, 1682, 1683, 1684, 1686/3, 1686/4, 1686/5, 1686/6, 1687/1, 1687/2, 1688/1, 1688/2, 1689, 1690, 1691, 1692, 1693/1, 1713/1, 1713/2, 1714, 1715, 1716, 1717, 1718, 1719, 1720, 1721, 1722, 1723/3, 1723/4, 1723/5, 1723/6, 1723/7, 1724/2, 1725/1, 1725/2, 1726/1, 1726/2, 1727, 1728, 1729/1, 1729/3, 1729/4, 1730/1, 1730/2, 1730/3, 1731/1, 1731/2, 1731/3, 1732/1, 1732/2, 1732/3, 1742/1, 1742/2, 1742/3, 1742/5, 1743/1, 1743/2, 1744, 1745, 1746, 1747, 1748, 1749, 1750, 1751, 1752, 1753/1, 1753/2, 1753/3, 1753/4, 1754, 4346/11, 4346/14, 5171, 5172/1, 5172/2, 5172/3, 5173, 5174, 5175, 5176, 5177, 5178, 5179, 5243, 5244, 5245, 5246, 5247, 5248, 5249, 5250, 5251, 5252, 5253, 5254, 5255, 5256, 5257, 5258, 5259, 5260, 5261, 5262 k.o Turnišče

Opis varstvenega režima za vplivno območje:

V vplivnem območju spomenika ni dovoljena gradnja objektov in izvajanje posegov, ki bi lahko imeli neposreden ali posreden negativni vpliv na zaščitene funkcionalne in vizualne elemente spomenika.

Merilo:

1 : 2500

EŠD:	16789
Ime enote:	Turnišče – Domačija Polanšček
Hišna številka:	Ul. Štefana Kovača 83
Lokacija:	parc. št.: 1920, 1921 k.o. Turnišče
Utemeljitev razglasitve:	<p>Zidana kmečka domačija iz prve četrtine 20. stoletja je locirana v središču naselja, ob glavni vaški cesti. Ima značilno tlorisno obliko v L, pri čemer je podolžni stanovanjski del postavljen vzdolž ceste, pod skupno opečno streho pa se pravokotno navezuje gospodarski krak, poudarjen z lesenim »šatorom«, ki ga podpira dvoje oblikovanih zidanih stebrov. Z dvoriščne strani vodi do glavnega hišnega vhoda zidano dvostransko stopnišče z daljšim podestom. Dvorišče proti cesti zapira stara žičnata ograja med oblikovanimi betonskimi stebrički. Po smrti zadnje lastnice je domačija prešla v last lokalne skupnosti, ki v kompleksu ureja pogoje za novo namembnost - dnevno varstvo starejših občanov.</p> <p>Dominanto na domačiji predstavlja stanovanjska stavba, z letnico 1929 v čelnem zatrepu. Ima bogato profilacijo na izpostavljenih cestnih fasadah, ki predstavlja likovne oblike t.i. kmečke secesije (po dr. Ivanu Sedeju, 1974), značilne za arhitekturo Turnišča v obdobjih pred prvo svetovno vojno in med obema vojnoma. Osnovni tloris stanovanjskega dela domačije je v primerjavi z drugimi istočasnimi stavbami manj značilen: okoli osrednje veže so locirane tri prehodne sobe, desno od glavnega vhoda je kuhinja. Sprememba namembnosti domačije je zahtevala funkcionalno spremembo nekdanje kašče v sanitarni prostor, kot tudi menjavo izvirnega, vendar dotrajanega okenskega in vratnega pohištva z novim, izdelanim po vzoru originalov. Gospodarski trakt so ob modernizaciji kmetijstva lastniki deloma posodobili že v preteklosti, ohranili pa so osnovno tlorisno zasnovo in pomembne arhitekturne detajle, ki dopolnjujejo zunanjo podobo domačije. Na osnovi sondažnih raziskav in analogije bo ob prenovi rekonstruirano primarno stavbno pohištvo gospodarskega dela.</p> <p>Domačija je pomembna za prikaz načina življenja in spreminjanja kmečke bivalne kulture v prvi polovici 20. stoletja. Bogato dekorirana fasada stanovanjske hiše je zadnji preostanek tovrstnih dosežkov v gradbeni zgodovini kmečkih stavb Turnišča.</p>
Opis varstvenega režima:	<p>Za spomenik velja varstveni režim, ki določa varovanje vseh zgodovinskih, kulturnih, etnoloških, krajinskih, arhitekturnih, likovnih in drugih vrednot v celoti, njihovi izvirnosti in neokrnjenosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tlorisna in višinska zasnova (gabariti), - gradivo (gradbeni material) in konstrukcijska zasnova, - oblikovanost zunanjsčine (členitev fasad, oblika in naklon strešin, kritina, fasadni detajli, originalne barve), - funkcionalna zasnova notranjsčine in pripadajočega zunanjega prostora, - originalne oblike in materiali stavbnega

- pohištva,
- likovni in dekorativni detajli notranjščine in zunanjščine
  - komunikacijska in infrastrukturna navezava na okolico,
  - pojavnost, vedute in nepozidano dvorišče
  - spodbujanje trajnostne uporabe spomenika, to je uporabe spomenika na način in v obsegu, ki dolgoročno ne povzroča izgube njegove kulturne lastnosti,
  - spodbujanje dejavnosti in ravnanj, ki ohranjajo kulturne, socialne, gospodarske, znanstvene, izobraževalne in druge pomene spomenika,
  - ohranjanje lastnosti in družbenega pomena spomenika ter njegove materialne substance,
  - ohranjanje »varovanih sestavin spomenika«
  - dovoljeni so posegi v spomenik, ki upoštevajo in trajno ohranjajo njegove varovane vrednote,
  - dovoljeni so posegi, ki omogočajo vzpostavitev trajnih gospodarskih temeljev za ohranitev spomenika ob spoštovanju njegove posebne narave in družbenega pomena,

Merilo:

M = 1:2500

Spominski objekti ali kraji

EŠD

1150

Ime enote:

Nedelica – Kip Marije

Lokacija:

parc. št.: 1931 k.o. Nedelica

Utemeljitev
razglasitve:

Znamenje s kipom Marije se nahaja v bližini ceste, katera zavije proti Brezovici. Kip Marije, Nebeške Vladarice in Matere, drži v desni roki žezlo in v levi Kristusa s krono in kroglo s križem. Stoji na bogato profiliranem neobaročnem podstavku – stebru, na katerem so na frontalnem delu izpisana imena donatorjev, s pomočjo katerih je bilo leta 1911 postavljeno. Delo pripisujejo kamnoseku iz Szombathela, čigar ime se pojavlja na podstavku.

Znamenje je bilo izdelano v postbaročni tradiciji, odlikuje ga izjemno prefinjeno oblikovana Marijina obleka, ki se odraža v mehko padajočih in preciznih draperijah, katere poudarjajo njene konture.

Opis varstvenega
režima:

Za spomenik velja varstveni režim, ki določa:

- varovanje kulturnih, arhitekturnih, umetnostnozgodovinskih krajinskih in ambientalnih, likovnih in drugih vrednot v njihovi celoti, izvirnosti in neokrnjenosti ter varovanje vseh vedut na spomenik;
- podrejanje vsake rabe in vseh posegov v spomenik ohranjanju in varovanju spomeniških lastnosti;
- strokovno vzdrževanje in obnavljanje vseh neokrnjenih prvin spomenika po načelu ohranjanja izvirnega gradiva, oblikovane pojavnosti z vsemi detajli, lege, likovnih elementov;
- prepoved vseh posegov v zaščiteni strukturo, razen vzdrževalnih posegov, ki jih s predhodnim pisnim kulturnovarstvenim soglasjem odobri pristojni zavod;
- omogočanje predstavitve celote in posameznih zaščiteneh elementov ter dostopnost javnosti v meri, ki ne ogroža varovanja spomenika in ne moti v njem odvijajoče se dejavnosti;
- na in ob spomeniku je prepovedano postavljati nosilce infrastrukture in reklam, spodbujanje trajnostne uporabe spomenika, to je uporabe spomenika na način in v obsegu, ki dolgoročno ne povzroča izgube njegove kulturne lastnosti, spodbujanje dejavnosti in ravnanj, ki ohranjajo kulturne, socialne, gospodarske, znanstvene, izobraževalne in druge pomene spomenika, ohranjanje lastnosti in družbenega pomena spomenika ter njegove materialne substance,
- ohranjanje »varovanih sestavin spomenika«
- dovoljeni so posegi v spomenik, ki upoštevajo in trajno ohranjajo njegove varovane vrednote,

dovoljeni so posegi, ki omogočajo vzpostavitev trajnih gospodarskih temeljev za ohranitev spomenika ob spoštovanju njegove posebne narave in družbenega pomena,

Merilo:

1 : 2500

EŠD:	1174
Ime enote:	Nedelica – Rojstna hiša Štefana Kovača
Hišna številka:	118
Lokacija:	parc. št.: 1554 k.o. Nedelica
Utemeljitev razglasitve:	<p>Kompleks domačije stoji na koncu vasi ob Mali Ledavi, ledinsko Pasike. Domačijo zraven cimprane s slamo krite hiše sestavljajo še gospodarsko poslopje in manjši svinjak in ostanki nekdanjega mlina, ki je prezentiran le tako, da so utrjeni temelji nekdanjega mlina, iz katerih se vidi njegov tloris in razporeditev prostorov.</p> <p>Na cimprači, iz lesenih brun zgrajeni hiši ter ometani z blatom in kriti s slamo, je pred vhodom pritrjena spominska plošča narodnemu heroju Štefan Kovač – Marko (1910-1941).</p> <p>Cimprača datira v leto 1877, ko so jo na temeljih stare hiše sezidali v današnjo podobo. Stavba je pritlična, podolžna, nepodkletena in celoti zgrajena iz lesa ter ometana z glino. Grajena je iz tramov, povezanimi z mozniki in stiki na lastovičji rep na stičiščih zunanjih in vmesnih sten. Ponekod je lesena gradnja nadomeščena z opečno, predvsem v območju kuhinje. Temelji so zidani iz opeke. Vhod v hišo je z dvoriščne strani, na levi strani pročelne fasade je pritrjena spominska plošča z napisom. V delu hiše »mali iži« je postavljena stalna spominska razstava posvečena Štefanu Kovaču. Streha hiše je visoka, enotna čopasata dvokapnica, krita s slamo. Strešna konstrukcija je iz lesenih, delno tesanih okroglic iz smrekovega in akacijevega lesa. Na mestih kjer se je streha delno sanirala so prečne late iz žaganega smrekovega lesa, ostale so okrogle. Kap strehe pokriva pohodni pločnik iz teptane ilovice. Med kuhinjskim in spalnim prostorom poteka opečni dimnik, ki je od slemena strehe cementno ometan ter ima na vrhu betonski venec. Čeli strehe sta zaprti s smrekovimi deskami. Notranji podi so iz teptane ilovice, ometi so prav tako glineni ter pobeljeni z apnom.</p>
Opis varstvenega režima:	<p>Za spomenik velja varstveni režim, ki določa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - varovanje zgodovinskih, etnoloških, arhitekturnih in krajinskih vrednot v celoti, v njihovi izvirnosti in neokrnjenosti; - posebno varovanje zunanosti objekta, njegove gradbene substance, posamezne arhitekturne detajle, tlorisne zasnove, notranje opreme; - prepoved vseh posegov v tloris in gabarite stavbe, stavbne člene, razen vzdrževalnih posegov; - strokovno vzdrževanje in obnavljanje vseh neokrnjenih prvin spomenika po načelu ohranjanja originala; - prepoved postavljanja nosilcev infrastrukture in reklam.
Merilo:	M = 1: 2500

EŠD:	1155
Ime enote:	Turnišče – Znamenje sv. Janeza Nepomuka
Lokacija:	parc. št.: 1751 k.o. Turnišče
Utemeljitev razglasitve:	<p>Znamenje sv. Janeza Nepomuka iz leta 1747 se nahaja v samem jedru naselja. Sestavljajo ga visoki kamniti podstavek in steber s plitvim kapitelom, nad katerim se dviga razgibana kamnita plastika sv. Janeza Nepomuka. Steber je reliefno oblikovan z baročnimi okvirji.</p> <p>Gre za kvalitetno baročno delo, ki verjetno izhaja iz iste baročne delavnice kot Ecce homo, ki je nastalo samo tri leta kasneje. Po svoji kakovosti nedvomno izstopata oba kipa.</p>
Opis varstvenega režima:	<p>Za spomenik velja varstveni režim, ki določa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - varovanje kulturnih, arhitekturnih, umetnostnozgodovinskih krajinskih in ambientalnih, likovnih in drugih vrednot v njihovi celoti, izvirnosti in neokrnjenosti ter varovanje vseh vedut na spomenik; - podrejanje vsake rabe in vseh posegov v spomenik ohranjanju in varovanju spomeniških lastnosti; - strokovno vzdrževanje in obnavljanje vseh neokrnjenih prvin spomenika po načelu ohranjanja izvirnega gradiva, oblikovane pojavnosti z vsemi detajli, lege, likovnih elementov; - prepoved vseh posegov v zaščiteni strukturo, razen vzdrževalnih posegov, ki jih s predhodnim pisnim kulturnovarstvenim soglasjem odobri pristojni zavod; - omogočanje predstavitve celote in posameznih zaščiteneh elementov ter dostopnost javnosti v meri, ki ne ogroža varovanja spomenika in ne moti v njem odvijajoče se dejavnosti; - na in ob spomeniku je prepovedano postavljati nosilce infrastrukture in reklam,; - spodbujanje trajnostne uporabe spomenika, to je uporabe spomenika na način in v obsegu, ki dolgoročno ne povzroča izgube njegove kulturne lastnosti, - spodbujanje dejavnosti in ravnanj, ki ohranjajo kulturne, socialne, gospodarske, znanstvene, izobraževalne in druge pomene spomenika, - ohranjanje lastnosti in družbenega pomena spomenika ter njegove materialne substance, - ohranjanje »varovanih sestavin spomenika« dovoljeni so posegi v spomenik, ki upoštevajo in trajno ohranjajo njegove varovane vrednote, dovoljeni so posegi, ki omogočajo vzpostavitev trajnih gospodarskih temeljev za ohranitev spomenika ob spoštovanju njegove posebne narave in družbenega pomena,
Merilo:	1 : 2500

EŠD:	1156
Ime enote:	Turnišče – Znamenje s Trpečim Kristusom
Lokacija:	zahodni del parc. št.: 1934/1 k.o. Turnišče
Utemeljitev razglasitve:	Znamenje trpečega Kristusa se nahaja ob koncu naselja, za vaško šolo. Sestavljeno je iz visokega kamnitega podstavka in stebra s plitvim kapitelom, na katerem stoji kamniti kip Ecce homo. Na bazi stebra je vrezan baročni okvirček z letnico 1750. Razgibana in anatomsko pravilno oblikovana postava Kristusa z vsemi atributi, je delo boljše kamnoseške delavnice, ki je bilo postavljeno bodisi kot kužno znamenje bodisi kot naročilo srenje.
Opis varstvenega režima:	<p>Za spomenik velja varstveni režim, ki določa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - varovanje kulturnih, arhitekturnih, umetnostnozgodovinskih krajinskih in ambientalnih, likovnih in drugih vrednot v njihovi celoti, izvirnosti in neokrnjenosti ter varovanje vseh vedut na spomenik; - podrejanje vsake rabe in vseh posegov v spomenik ohranjanju in varovanju spomeniških lastnosti; - strokovno vzdrževanje in obnavljanje vseh neokrnjenih prvin spomenika po načelu ohranjanja izvirnega gradiva, oblikovane pojavnosti z vsemi detajli, lege, likovnih elementov; - prepoved vseh posegov v zaščiteni strukturo, razen vzdrževalnih posegov, ki jih s predhodnim pisnim kulturnovarstvenim soglasjem odobri pristojni zavod; - omogočanje predstavitve celote in posameznih zaščiteneh elementov ter dostopnost javnosti v meri, ki ne ogroža varovanja spomenika in ne moti v njem odvijajoče se dejavnosti; - na in ob spomeniku je prepovedano postavljati nosilce infrastrukture in reklam; - spodbujanje trajnostne uporabe spomenika, to je uporabe spomenika na način in v obsegu, ki dolgoročno ne povzroča izgube njegove kulturne lastnosti, - spodbujanje dejavnosti in ravnanj, ki ohranjajo kulturne, socialne, gospodarske, znanstvene, izobraževalne in druge pomene spomenika, - ohranjanje lastnosti in družbenega pomena spomenika ter njegove materialne substance, - ohranjanje »varovanih sestavin spomenika« - dovoljeni so posegi v spomenik, ki upoštevajo in trajno ohranjajo njegove varovane vrednote, - dovoljeni so posegi, ki omogočajo vzpostavitev trajnih gospodarskih temeljev za ohranitev spomenika ob spoštovanju njegove posebne narave in družbenega pomena,
Merilo:	1 : 2500